

Ἑρμηνεία εἰς τόν πρῶτον κανόνα τῆς Μεταμορφώσεως Τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου

Πηγή: <http://www.imkby.gr/metamorphosis/nik1.htm>

Ωδὴ α΄

Σήμερον Χριστὸς ἐν ὄρει Θαβώρ, λάμπας ἀμυδρῶς, θεϊκῆς ἀγῆς ὡς ὑπέσχετο, Μαθηταῖς παρεγύμνου χαρακτηῖρας· σελασφόρου δέ πλησθέντες, θείας αἴγλης, ἐν ἀγαλλιᾶσει ἐμελπον· Ἄσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν ὅτι δεδόξασται.

Σήμερον, λέγει, ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἐπειδὴ ἔλαμψεν εἰς τὸ ὄρος Θαβώρ, παρεγύμνωσεν· ἦτοι ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς του κάποιους ἀμυδρούς καὶ ὀλίγους τινὰς χαρακτηῖρας τῆς Θεϊκῆς του ἀγῆς, ἡ ὁποία ἦτον κεκρυμμένη μέσα εἰς τὸ πρόσλημμα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἕως τότε δὲν ἐβλέπετο ἀπὸ τοὺς Μαθητάς του· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ Παρεγύμνου, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον λέγοντα «*Ἐν τῷ Θαβώρ μεταμορφωθεὶς ὁ Δεσπότης Χριστὸς, ἔδειξε τῆς ἀθεάτου Βασιλείας τὴν δόξαν καὶ οὐκ ἐπέδειξε, τουτέστι μικρὸν παρήνοιξε τὴν Θεότητα καὶ οὐχὶ τελείως*». Ἀκολουθῶς δέ λέγει ὁ Χρυσορρήμων καὶ τὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν παρήνοιξε τὴν Θεότητα, καὶ οὐχὶ τελείως τὴν ἔδειξε· «*Τὸ μὲν, πληροφορῶν, τὸ δέ, φειδόμενος· πληροφορῶν μὲν γάρ, ἔδειξεν αὐτοῖς τῆς ἀθεάτου Βασιλείας τὴν Θεϊκὴν δόξαν, οὐχ ὅση τις ἦν, ἀλλ' ὅσον ἠδύναντο φέρειν οἱ σωματικούς ὀφθαλμούς περιφέροντες· φειδόμενος δέ, καὶ οὐχὶ φθονῶν, οὐκ ἔδειξεν αὐτοῖς τὴν πᾶσαν δόξαν, ἵνα μὴ σὺν τῇ ὀράσει καὶ τὴν ζωὴν ἀπολέσωσιν*».

Φέρει δέ καὶ ὁμοίωμα ὁ τῶν Κανόνων ἐρμηνεύς Θεόδωρος, ὅτι ὡς διὰ μέσου ὑαλίνων τινῶν λύχνων τὰς ἀκτῖνας τοῦ θείου φωτός ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς του ὁ Κύριος, καθὼς ὑπεσχέθη. Ποῦ δέ ὑπεσχέθη νὰ δείξη ὁ Κύριος τὸ θεῖον του φῶς; Ἀποκρινόμεθα ὅτι ὑπεσχέθη τοῦτο ὀλίγον πρό τῆς Μεταμορφώσεώς του, ὅταν ἔλεγε εἰς τοὺς Ἀποστόλους «*Εἰσὶ τινες τῶν ὧδε ἐστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἄν ἴδωσι τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθειᾶν ἐν δυνάμει*» (Ματθ. ιστ' 28). Μὲ τὴν λέξιν δέ «*Τινὰς*» ἐννοεῖ ἐδῶ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ μὲ τὴν «*Βασιλείαν*», τὴν ἐν τῇ Μεταμορφώσει δόξαν· ὅθεν αὐτὸ τὸ ρητόν ὁ Χρυσόστομος ἐρμηνεύων λέγει «*Ἐνταῦθα οὐ περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ παρουσίας τῆς ἐνδόξου λέγει, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τῷ ὄρει Μεταμορφώσεως*». Καὶ ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος· «*Πανταχοῦ ἐστὶν ὁ τοῦ Παντός*

Βασιλεύς, καί πανταχοῦ ἐστὶν ἡ Βασιλεία αὐτοῦ· ὥστε τό ἔρχεσθαι τὴν αὐτοῦ Βασιλείαν οὐ τό ἄλλοθεν ἀλλαχόσε παραγίνεσθαι δηλοῖ, ἀλλὰ τό φανεροῦσθαι ταύτην τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ Πνεύματος· διὰ τοῦτο ἔλεγεν ἐλληλυθεῖαν ἐν δυνάμει· ἥτις δύναμις οὐχ ἀπλῶς τοῖς τυχοῦσιν ἐγγίνεται, ἀλλὰ τοῖς ἐστηκόσι μετὰ τοῦ Κυρίου, τουτέστι τοῖς ἐστηριγμένοις ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ, καί τοῖς κατὰ Πέτρον καί Ἰάκωβον καί Ἰωάννην, καί τούτοις ἀναφερομένοις ὑπὸ τοῦ λόγου πρότερον εἰς ὄρος ὑψηλόν, δηλονότι τῆς φυσικῆς ἡμῶν ταπεινότητος ὑπερναβιβαζομένοις» (Λόγος οὐ ἡ ἀρχὴ «Ἐπαινοῦμεν καί ἡμεῖς»). Ὁ μὲν οὖν Σωτὴρ οὕτω κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν του ἔδειξεν εἰς τοὺς Μαθητάς του ὀλίγον τι τό φῶς τῆς ἰδίας Θεότητος· οἱ δέ Μαθηταί, γεμῶσαντες ἀπό τὴν ὀλίγην λαμπρότητα ἐκείνου τοῦ φωτός καί τῆς θείας αἴγλης, ἔμελλον ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς καί καρδίας· «Ἄσωμεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται»

Τροπάριον.

Κατεμήνουσιν τὴν ἔξοδον, τὴν ἐν Σταυρῷ σου ἐν Θαβώρ παρόντες, ὁ ἐν πυρὶ σε καί βᾶτω πάλαι, προκατιδὼν Μωσῆς, καί ὁ μετάρσιος δίφρω, ἐν πυρίνῳ Ἡλίας Χριστέ.

Ἑρμηνεῖα.

Ἀφ' οὗ εἰς τό ἀνωτέρω Τροπάριον εἶπεν ὁ Μελωδός ὅτι συνελάλουν μέ τόν Χριστόν ὁ Μωϋσῆς καί Ἡλίας, τώρα εἰς τό Τροπάριον τοῦτο ἀναφέρει καί διὰ ἐκεῖνα ὅπου συνελάλουν. Ἐρανίζεται δέ ταῦτα ἀπό τόν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν λέγοντα· «Καί ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καί Ἡλίας, οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ» (Λουκ. θ' 30-31)· ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τόν Κύριον λέγει· Ὁ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ὁποῖος Σέ εἶδε τό παλαιόν εἰς τό Σίναιον Ὅρος μέ τό καίον πῦρ τῆς βᾶτου καί μή κατακαῖον αὐτήν, ὁμοίως καί ὁ Ἡλίας, ὁ ὁποῖος ἀνελήφθη μέ πυρίνην ἄμαξαν ὡς εἰς τόν Οὐρανόν, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι παρόντες τώρα εἰς τό Θαβώριον Ὅρος, κατεμήνουσιν καί ἐφανέρωσαν τὴν ἔξοδον· ἦτοι τόν διὰ Σταυροῦ θάνατον ὅπου ἔμελλες νά τελειώσης εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐξοδος δέ ὁ θάνατος ὀνομάζεται, διότι ἐξάγει ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης τόν ἄνθρωπον· ὅθεν καί ἐξόδιον αὐτόν κοινῶς οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουσι καί ὄρα εἰς τό Τροπάριον τοῦ μεγάλου Σαββάτου τό λέγον «Κύριε Θεέ μου, ἐξόδιον ὕμνον καί ἐπιτάφιον».

Διὰ πέντε δέ αἰτίας ἐφάνησαν εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ὁ Μωϋσῆς καί Ἡλίας, κατὰ τόν Ἱερόν Θεοφύλακτον λέγοντα· «Πρῶτον, ἵνα δειχθῇ ὅτι καί Νόμου καί Προφητῶν αὐτός ἐστὶ Κύριος· δεύτερον, ὅτι ζώντων καί νεκρῶν κυριεύει· Ἡλίας μὲν γάρ καί Προφήτης ἐστὶ καί ζῆ ἔτι· Μωσῆς δέ νομοθέτης ἐστὶ καί τέθνηκε· τρίτον, ἵνα φανῇ ὅτι οὐκ ἐναντίος ἐστὶ τῷ Νόμῳ, οὐδέ ἀντίθεος· οὐκ ἂν γάρ ὁ Μωϋσῆς συνελάλει τῷ ἐναντιουμένῳ τοῖς Νόμοις αὐτοῦ, οὐδ' ἂν Ἡλίας ὁ ζηλωτὴς ἠνείχετο αὐτοῦ ἀντιθέου ὄντος· τέταρτον, ἵνα λύσῃ τὴν ὑπόνοιαν τῶν λεγόντων αὐτόν Ἡλίαν, ἢ ἕνα τῶν Προφητῶν· καί πέμπτον, ἵνα διδάξῃ τοὺς μαθητάς τούτους μιμῆσθαι, καί κατὰ Μωσῆν μὲν

πράους εἶναι καὶ δημαγωγικούς, κατὰ δὲ Ἡλίαν ζηλωτάς εἶναι καὶ ἀκαμπεῖς, ὅτε δὲ καιρός, καὶ κινδυνευτικούς εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ὡσπερ καὶ οὗτος». Τὰς αὐτὰς αἰτίας λέγει καὶ ὁ Ζυγαδηνός Εὐθύμιος εἰς τὸν δεύτερον τόμον τῆς ἐρμηνείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον.

Πόθεν δὲ ἐγνώρισαν οἱ Ἀπόστολοι ὅτι οἱ φαινόμενοι Προφήται ἦτον ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας; Ὁ μὲν Ἱερός Θεοφύλακτος λέγει ὅτι ἀπὸ τὰ λόγια των ἐγνώρισαν αὐτούς: «Τυχόν γάρ ὁ μὲν Μωϋσῆς ἔλεγε, Σὺ εἶ, οὗ προετύπωσα τό πάθος ἐγώ, σφάξας τὸν ἀμνὸν καὶ τό πάσχα τελέσας· ὁ δὲ Ἡλίας ἔλεγε, Σὺ εἶ, οὗ τὴν ἀνάστασιν προετύπωσα ἐν τῷ τῆς χήρας Υἱῷ». Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος διαβατικώτερον τοῦτο ἐρμηνεύων, λέγει ὅτι ἐγνώρισαν αὐτούς οἱ Ἀπόστολοι μὲ τὴν ἀποκαλυπτικὴν δύναμιν τοῦ φωτός ἐκείνου τῆς Θεότητος, ἀπὸ τό ὁποῖον κανένα πρᾶγμα δέν εἶναι κεκαλυμμένον, ἀλλά πάντα εἶναι γυμνά καὶ φανερά· «Πῶς δὲ καὶ ἐπέγνωσαν, οὓς οὕτω πρότερον εἶδον οἱ Ἀπόστολοι, εἰ μὴ τῇ ἀποκαλυπτικῇ δυνάμει τοῦ φωτός ἐκείνου; » (Λόγω οὗ ἡ ἀρχὴ «Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς»).

Καὶ ἂν τό φῶς ἐκεῖνο ἀποκαλύπτῃ τὰ μέλλοντα, πόσω μᾶλλον ἀποκαλύπτει τὰ ἐνεστῶτα καὶ παρόντα, καθὼς τὸν Μωϋσῆν καὶ Ἡλίαν; ὁ μὲν γάρ Ἡλίας παρὼν ἦτον ἐν τῷ Θαβῶρ μετὰ σώματος, ὁ δὲ Μωϋσῆς μὲ ψυχὴν γυμνὴν καὶ χωρισμένην σώματος. Συμφωνεῖ δὲ τῷ θεῷ Γρηγορίῳ καὶ ὁ Σιναΐτης Ἀναστάσιος λέγων· «Ἐπέγνωσαν δὲ τοὺς Προφήτας οἱ Μαθηταί· οἱ γάρ πρὸς τοσοῦτον ὕψος χωρήσαντες, ὡς τε θεὰς ἀξιοθῆναι τοιαύτης, ἦν Βασιλείαν Οὐρανῶν ὠνόμασεν ὁ ἀποκαλύψας αὐτοῖς ἑαυτὸν, πῶς τοὺς συμμύστας εἶχον ἀγνοῆσαι, καὶ μάλιστα παρόντος Ἰησοῦ καὶ φωτίζοντος τό ἡγεμονικόν, καὶ μορφοῦντος τὸν νοῦν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θεῖαν μορφήν; » (Λόγος εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν).

Τροπᾶριον.

Σέ τό αἶδιον φέγγος, ἐν πατρῶα τῇ δόξῃ, οἱ μαθηταί, ὡς εἶδον ἐκλάμψαν Χριστέ, σοί ἀνεβῶν· Ἐν τῷ φωτίσου, τὰς ὁδοὺς ἡμῶν εὐθυνον.

Ἐρμηνεία.

Βλέπων ὁ Ἱερός Μελωδός τὴν ἑορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως φωτεινοτάτην ὄλην καὶ ἐξαστράπτουσαν μὲν ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλιομόρφου προσώπου τοῦ Κυρίου, ἀυγάζουσαν δὲ ἀπὸ τό φῶς τῶν ἱματίων αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐγέμωσεν ὅλας τὰς Ὠδὰς τοῦ παρόντος Κανόνος ἀπὸ ὀνόματα φωτεινά, φεγγοβόλα καὶ λαμπροφανῆ· ἐξαιρέτως δὲ τὴν πέμπτην ταύτην Ὠδὴν ὄλην καταφωτίζει μὲ φωτισμούς πολλούς, καὶ μὲ διάφορα φῶτα ποιεῖται τὸν δρόμον αὐτῆς· καὶ ἡ αἰτία δέν εἶναι ἀνεύλογος· ἐπειδὴ γάρ ἡ ἑορτὴ, ὡς εἶπον, εἶναι καθ' ἑαυτὴν φωτεινὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ θεῖα φῶτα, προσθέτει δὲ καὶ ὁ ποιητὴς τῆς πέμπτης Ὠδῆς Ἡσαΐας ἄλλα φῶτα ξεχωριστά, λέγων «Ἐκ νυκτός ὀρθρίζει τό πνεῦμά μου πρὸς Σέ, ὁ Θεός, διότι φῶς τὰ προστάγματατά Σου ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἡσ. κστ' 9)· διὰ τοῦτο πλεονάζει καὶ ὁ Μελωδός ἐν τῇ φωτεινῇ Ὠδῇ ταύτῃ κατὰ τὰς φωτονυμίας, καὶ ταύτην ἐξαιρέτως μὲ φωτισμούς διαφόρους φωτολογεῖ.

Ὅθεν ἐπιστρέφων πρὸς τὸν φωτοδότην Χριστόν, λέγει· Ὁ φωτεινότετε καὶ ὠραιότετε καὶ ἡλιοστάλακτε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ φῶς ἐκ φωτός ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς, ὅταν οἱ μαθηταὶ καὶ Ἀπόστολοί σου εἶδον Σέ τό αἶδιον καὶ ἄχρονον καὶ ἄκτιστον φῶς ὅτι ἔλαμψας εἰς τό Θαβώριον Ὅρος ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, τῆς ὁποίας ὑπάρχεις ἀπαύγασμα κατὰ τὸν Παῦλον τό σκεῦος τῆς ἐκλογῆς σου, λέγοντα περὶ σοῦ «Ὅς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ» (τοῦ Πατρὸς δηλ.) (Ἐβρ. α΄ 3), τότε τόσον κατεπλάγησαν καὶ ἐκθαμβοὶ ἔγιναν διὰ τό ὑπερβάλλον τῆς λαμπρότητός σου, ὥστε ἄλλο τι δέν ἔλεγον πρὸς Σέ, εἰ μὴ ταύτην τὴν σύντομον ἰκεσίαν καὶ δέησιν· Ἰσασον, Κύριε, καὶ εὐόδωσον τὰς ὁδοὺς τῆς ζωῆς μας μέ τό φῶς τῶν θείων ἐντολῶν σου. Ἐρανίσθη δέ τοῦτο ὁ Μελωδὸς ἀπὸ τὸν Δαβὶδ τὸν πεφωτισμένον ὄντα ἀπὸ τό φῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅστις εἶπε· «Κατεύθυνον ἐνώπιον σου τὴν ὁδόν μου» (Ψαλ. ι΄ 9)· διότι τό ἴδιον εἶναι νά εἰπῇ τινὰς φῶς, καὶ λόγιον Θεοῦ· καθότι τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ δέν εἶναι ἄλλο, εἰ μὴ φῶς· «Λύχνος, φησὶν ὁ αὐτός Προφήταναξ, τοῖς ποσὶ μου ὁ Νόμος σου καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου» (Ψαλ. ριγ΄ 105).

Σημείωσαι δέ, ὅτι οἱ Μαθηταὶ εἶδον εἰς τό Ὅρος τό ἄκτιστον φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Θεότητος ὄχι μόνον μέ τὸν νοῦν, ὅστις εἶναι ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ μέ τούς αἰσθητοὺς ὀφθαλμούς τοῦ σώματος. Ἀλλὰ πῶς εἶδον αὐτό; μένοντας ἐν τῇ φυσικῇ δυνάμει αὐτῶν; ὄχι, ἀλλὰ ἀλλοιωθέντες εἰς τό κρεῖττον καὶ θειότερον, καὶ δυναμωθέντες ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ φωτός ἐκεῖνου· ἐπειδὴ κτιστοὶ καὶ αἰσθητοὶ τό ἄκτιστον καὶ ὑπὲρ αἴσθησιν καὶ νοῦν φῶς χωρῆσαι οὐ δύνανται. Ὑπὸ τοῦ φωτός ἐκεῖνου λοιπὸν ἐνισχυθέντες καὶ δυναμωθέντες οἱ τῶν Ἀποστόλων αἰσθητοὶ ὀφθαλμοί, καὶ ὑπὲρ τούς ὄρους τῆς ἑαυτῶν φύσεως γεγονότες, εἶδον τό ὑπερφυές ἐκεῖνο καὶ ἄκτιστον καὶ τῆς θείας οὐσίας ἀχώριστον φῶς, κατὰ τὴν κοινήν δόξαν τῶν Ἱερῶν Θεολόγων· ὅθεν εἶπεν ὁ Ἱερὸς Μάρκος ὁ Ἐφέσου ἐν μβ΄ κεφαλαίῳ τῶν περὶ θείου φωτός· «Εἰ τὴν ἐναντίαν δύναμιν (ἤτοι τῶν Δαιμόνων) οἶδαμεν ἐνεργεῖν τι περὶ τὰς ἀνθρωπίνας ὀψεις, μεταποιεῖν τε αὐτάς καὶ διατιθέσθαι παρά φύσιν πρὸς τό μὴ ὄν, δηλοῦσι δέ οἱ θαυμαστοποιοὶ καὶ τὰ πάσαι ἀδόμενα μαγγανεύματα, πῶς οὐ τῇ θείᾳ δυνάμει δώσομεν ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταποιεῖν τούς ὀφθαλμούς ὑπὲρ φύσιν δύνασθαι, καὶ ταῦτα δὴ πρὸς τό ὄν, ἤτοι τό θεῖον φῶς; »

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης λέγει πανηγυρίζων εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν ὅτι οἱ αἰσθητοὶ ὀφθαλμοὶ τῶν Ἀποστόλων πρὸς ἐκεῖνο τό ἄκτιστον φῶς τῆς Θεότητος ἦτον τυφλοί· «Μεταμορφοῦνται τοίνυν Χριστός, οὐχ ὁ οὐκ ἦν προσλαβόμενος, οὐδέ εἰς ὅπερ οὐκ ἦν μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκειοῖς μαθηταῖς ἐκφαινόμενος, καὶ διανοίγων τούτων τὰ ὄμματα καὶ ἐκ τυφλῶν ἐργαζόμενος βλέποντας»· πρὸς τὰ ὁποῖα λόγια ἐπιφέρει ὁ Θεσσαλονίκης θεῖος Γρηγόριος ταῦτα· «Ὅρας ὅτι πρὸς τό φῶς ἐκεῖνο τυφλοὶ εἰσὶν οἱ κατὰ φύσιν ὄρωντες ὀφθαλμοί; οὐκοῦν οὐδέ τό φῶς ἐκεῖνο αἰσθητόν, οὐδέ οἱ ὄρωντες αἰσθητικοῖς ἀπλῶς ἐώρων ὀφθαλμοῖς,

ἀλλά μετασκευασθεῖσι τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ Πνεύματος. Ἐνηλλάγησαν οὖν, καὶ οὕτω τὴν ἐναλλαγὴν εἶδον, οὐχ ἦν ἀρτίως, ἀλλ' ἦν ἐξ αὐτῆς τῆς προσλήψεως ἔλαβε τὸ ἡμέτερον φύραμα, θεωθὲν τῇ ἐνώσει τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ» (Λόγῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ «Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς»); καὶ πάλιν· «Οὐ γίνεται τοιγαροῦν καὶ ἀπογίνεται, οὐδέ περιγράφεται, οὐδέ αἰσθητικῇ δυνάμει ὑποπίπτει τὸ φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως, εἰ καὶ δι' ὀφθαλμῶν σωματικῶν ἐώραται, καὶ πρὸς ὀλίγον χρόνον, καὶ ἐν βραχείᾳ τοῦ ὄρους κορυφῆ» (Αὐτόθι). Ἐφη δὲ καὶ ὁ Θεοφόρος Μάξιμος ἐν ταῖς εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν θεωρίαις του· «Ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐπὶ τὸ Πνεῦμα μετέβησαν οἱ Ἀπόστολοι πρὶν τὴν διὰ σαρκὸς ἀποθέσθαι ζωὴν τῇ ἐναλλαγῇ τῶν κατ' αἰσθησιν ἐνεργειῶν, ἦν αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα ἐνήργησε, περιελόν τῆς ἐν αὐτοῖς νοεραῆς δυνάμεως τῶν παθῶν τὰ καλύμματα· δι' οὗ καθαρθέντες τὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αἰσθητήρια, τῶν παραδειχθέντων αὐτοῖς μυστηρίων τούτους πνευματικούς ἐκπαιδεύονται λόγους».

Ὁ δὲ Χρυσορρήμων ἀποδεικνύει ὅτι οὐδέ τὰ Σεραφίμ δύνανται νὰ ἰδοῦν ἄκρατον τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κατὰ συγκατάβασιν τοῦτο βλέπουσι· καὶ ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος «Σεραφίμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἕξ πτέρυγες τῷ ἐνί, καὶ ἕξ πτέρυγες τῷ ἐνί, καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυπτον τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ, τούτους πόδας. Τίνας ἔνεκεν, εἶπέ μοι, καλύπτουσι τὰ πρόσωπα, καὶ προβάλλονται τὰς πτέρυγας; τίνας δὲ ἔνεκεν ἑτέρου, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ μὴ φέρειν τὴν ἐκ τοῦ θρόνου λάμπουσαν ἀστραπὴν καὶ τὰς μαρμαρυγὰς ἐκεῖνας; καίτοιγε οὐκ αὐτὸ ἄκρατον ἐώραν τὸ φῶς, οὐδέ αὐτὴν ἀκραιφνῆ τὴν οὐσίαν (τοῦ φωτός), ἀλλὰ συγκατάβασις ἦν τὰ ὁρώμενα. Τί δὲ ἐστὶ συγκατάβασις; Ὅταν μὴ ὡς ἔστιν ὁ Θεὸς φαίνεται, ἀλλ' ὡς ὁ δυνάμενος αὐτόν θεωρεῖν οἷός τε ἐστὶν οὕτως ἑαυτόν δεικνύη, ἐπιμετρῶν τῇ τῶν ὁρώντων ἀσθενείᾳ τῆς ὄψεως τὴν ἐπίδειξιν. Καὶ ὅτι συγκατάβασις ἦν, ἕξ αὐτῶν τῶν ρημάτων δῆλον· εἶδον γάρ, φησί, τὸν Κύριον καθήμενον· Θεὸς δὲ οὐ κάθηται· σωματῶν γάρ ὁ σχηματισμὸς οὗτος» (Λόγος Γ' περὶ ἀκαταλήπτου). Ἐκ τῶν λόγων δὲ τούτων τοῦ Χρυσοστόμου συμπεραίνομεν ὅτι ἂν τὰ Σεραφίμ κατὰ συγκατάβασιν βλέπουσι τὸ θεῖον Φῶς, βέβαια καὶ οἱ Ἀπόστολοι, μ' ὅλον ὅτι ἐδυναμώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ των, κατὰ συγκατάβασιν εἶδον τὸ φῶς τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως, ὄχι καθὼς αὐτὸ ἦτον, ἀλλὰ καθὼς αὐτὸ ἐδύνοντο νὰ βλέπουν ἐκεῖνοι.

Ὡδὴ θ'

Τροπάριον.

Ἵνα σου δείξης ἐμφανῶς, τὴν ἀπόρρητον δευτέραν κατάβασιν, ὅπως ὁ Ὑψιστος, Θεὸς ὀφθήσῃ ἐστῶς ἐν μέσῳ θεῶν, τοῖς Ἀποστόλοις ἐν Θαβῶρ, Μωσεὶ σὺν Ἡλίᾳ τε, ἀρρήτως ἔλαμψας· διὸ πάντες σε Χριστὲ μεγαλύνομεν.

Ἐρμηνεῖα.

Εἰς διάφορα νοήματα ἐξέλαβε τὴν ἐορτὴν τῆς Μεταμορφώσεως ὁ Ἱερός Μελωδὸς ἐν τοῖς προτέροις Τροπαρίοις· τῶρα δὲ ἐν τῷ παρόντι καλύτερα ἐκλαμβάνει τὴν περὶ αὐτῆς ὑπόθεσιν· ἀκούσας γὰρ αὐτὸς τὸν

Προφητάνακτα Δαβίδ νά ψαλμωδῆ «Ὁ Θεός ἔσται ἐν συναγωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δέ Θεούς διακρινεῖ» (Ψαλ. πα' 1) ἐνόησεν ὅτι ἡ προφητεία αὕτη τοῦ Δαβίδ προεικόνιζε τό θαῦμα τῆς Μεταμορφώσεως· διότι ἐπειδὴ ἔβλεπε μὲν ἐν τῷ ὄρει Θαβώρ τόν Μωϋσῆν καί τόν Ἥλιαν παρισταμένους ἀπό τά δεξιά καί ἀριστερά μέρη τοῦ μεταμορφουμένου Χριστοῦ, ἔβλεπε δέ καί τούς τρεῖς Ἱερούς Ἀποστόλους συντροφεύοντας αὐτούς, ὅλοι δέ αὐτοί καί οἱ πέντε ἔγιναν Θεοί κατὰ χάριν διὰ τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλιομόρφου Χριστοῦ, ἐστοχάσθη δέ καί τήν μέλλουσαν παρουσίαν τοῦ Κυρίου καί κρίσιν, ταῦτα λέγει πρὸς τόν μεταμορφούμενον.

Ὁ ἡλιοστάλακτε Ἰησοῦ, Σύ δέν ἐνήργησας τό θαῦμα τῆς Μεταμορφώσεώς Σου ματαίως καί χωρίς καμμίαν εὐλογον ἀφορμήν, οὐδέ ἀπλῶς καί ὡς ἔτυχεν ἐπαράστησας κύκλῳ Σου εἰς τό Θαβώριον ὄρος τόν Μωϋσῆν καί Ἥλιαν καί τούς τρεῖς ἐκλεκτούς Ἀποστόλους, ἀλλ' ἵνα δείξης φανερά τήν Μεταμόρφωσίν Σου ἕνα προοίμιον τῆς μελλούσης καί ἐνδόξου παρουσίας Σου· καθὼς γάρ ἐν τῇ Μεταμορφώσει ἦσουν Θεός κατὰ φύσιν ἐν μέσῳ τῶν κατὰ χάριν θεῶν, τῶν Προφητῶν δηλαδή καί Ἀποστόλων· οὕτω καί ἐν τῇ μελλούσῃ παρουσίᾳ καί δόξῃ Σου ἐν μέσῳ τῶν Ἀγγέλων καί τῶν ἀνθρώπων καθεζόμενος, θέλεις διακρίνει τούς κατὰ χάριν ὄντας Θεούς, καί διαμοιράσει εἰς αὐτούς τὰς ἀξίας τῆς μακαριότητος, οὕτω γάρ ἐρμηνεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς τόν περὶ Βαπτίσματος λόγον· «Φῶς ἡ ἐκεῖθεν λαμπρότης τοῖς ἐνταῦθα κακεθαρμένοις, ἡνίκα ἐκλάμπουσιν οἱ δίκαιοι ὡς ὁ ἥλιος, ὃν ἴσταται ὁ Θεός ἐν μέσῳ, Θεῶν ὄντων καί Βασιλέων, διαστέλλων καί διαιρῶν τὰς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος»· καί ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον πρώτη ἐπιστολῇ ὁ αὐτός οὕτω λέγει· «Ἦξει μετὰ σώματος, ὡς ὁ ἐμός λόγος, τοιοῦτος οἷος ὠφθη τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ ὄρει, ἡ παρεδείχθη, ὑπερνικώσης τό σαρκίον τῆς Θεότητος». Ὅρα δέ ὅτι ὁ Θεολόγος ἐπρόσθεσε τό «Ἦ παρεδείχθη», διὰ νά φανερώσῃ ὅτι δέν ἐφάνη ὅλον τό φῶς τοῦ Κυρίου εἰς τούς Ἀποστόλους, ἀλλά ὀλίγον τι, ὅσον ἠδύναντο νά ὑποφέρουν, ὡς εἶπεν ὁ Χρυσορρήμων. Ἀλλά καί ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος τύπον καί προοίμιον τίθεται τήν Μεταμόρφωσιν τῆς μελλούσης μακαριότητος, λέγων· «Τότε δέ, ὅταν ἄφθαρτοι καί ἀθάνατοι γενώμεθα, καί τῆς χριστοειδοῦς καί μακαριωτάτης ἐφικώμεθα λήξεως, πάντοτε σὺν Κυρίῳ κατὰ τό λόγιον (τοῦ Παύλου δηλ.) ἐσόμεθα, τῆς μὲν ὄρατῆς αὐτοῦ Θεοφανείας ἐν πανάγνοις θεωρίες ἀποπληρούμενοι, φανοτάταις ἡμᾶς μαρμαρυγαῖς περιανυγασούσης, ὡς τούς Μαθητάς ἐν ἐκείνῃ τῇ θειωτάτῃ Μεταμορφώσει» (Κεφάλαιον α' Περί Θεῶν Ὀνομάτων).

Ὅθεν ὁ Δαμασκηνός Ἰωάννης ἐρμηνεύων τόν λόγον διὰ τόν ὁποῖον μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας τῶν λόγων τοῦ Κυρίου ἡ Μεταμόρφωσις ἔγινεν, ὡς γράφει ὁ Ἱερός Λουκάς, οὕτω φησίν· «Ἐπτά αἰῶσιν ὁ παρῶν συμπεραίνεται βίος, ὀγδόη δέ ἡ μέλλουσα βιοτή ἀνηγόρευται, ὡς ὁ μέγας Θεολόγος Γρηγόριος ἔφησε, τό Σολομώντειον ρητόν ἐξηγούμενος, δοῦναι μερίδα τοῖς ἑπτὰ τῶ παρόντι βίῳ, φάσκων, καί γε τοῖς ὀκτῶ τῶ μέλλοντι· ἔδει δέ ἐν τῇ ὀγδόῃ τὰ

τῆς ὀγδόης ἀποκαλύπτεσθαι τοῖς τελείοις· ὡς γάρ ὁ θεῖος ὄντως καί θεηγόρος Διονύσιος ἔλεξεν· οὕτως ὁ Δεσπότης ὀφθήσεται τοῖς ἐάντου τελείοις θεράπουσιν, ὃν τρόπον ἐν ὄρει Θαβώρ τοῖς Ἀποστόλοις τεθέαται». Λέγει δέ καί ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς· Διατί γάρ ὁ μὲν (ἦτοι ὁ Ματθαῖος) μετὰ ἕξ ἡμέρας εἶπεν, ὁ δέ (ἦτοι ὁ Λουκᾶς) ὑπερέβη καί τὴν ἐβδόμην τῆς ὀγδόης μνησθεῖς; Διότι τό μέγα θέαμα τοῦ φωτός τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως τῆς ὀγδόης (ἦτοι τοῦ μέλλοντος αἰῶνος) ἐστὶ μυστήριον· κατὰ τὴν ὀγδὴν γάρ δυνάμει κράτος ἐνεργείας ἢ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεται» (Λόγος οὗ ἡ ἀρχή «Ἐπαινοῦμεν καί ἡμεῖς»).

Τροπαριον.

Ἐθελξας πόθῳ μέ Χριστέ, καί ἠλλοίωσας τῷ θείῳ Σου ἔρωτι· ἀλλὰ κατάφλεξον, πυρὶ ἀϋλῶ τὰς ἀμαρτίας μου, καί ἐμπλησθῆναι τῆς ἐν σοί, τρυφῆς καταξίωσον, ἵνα τὰς δύο σκιρτῶν, μεγαλύνω ἀγαθὴ παρουσίας σου.

Ἐρμηνεῖα.

Ὁ Θεσπέσιος καί χαριτώνυμος Μελωδὸς Ἰωάννης, ἐνθουσιάσας τρόπον τινὰ ἀπὸ τὴν ἀγάπην καί χαρὰν ὅπου εἶχε πρὸς τὸν μεταμορφωθέντα Χριστόν, εὐχαριστήριον καί ἱκετικὸν ποιεῖ τό Τροπάριον τοῦτο· διὸ λέγει· Ὡ ὠραιότατε καί κοσμοπόθητε καί παντοπόθητε καί μυριοπόθητε Χριστέ, Σὺ κατέθελξας καί ἐτράβιξας τὴν ψυχὴν καί καρδίαν μου εἰς τὴν ἔλευσίν Σου μέ τὴν δραστικωτάτην μαγνητίδα τοῦ ἀγνοῦ καί παντοκρατορικοῦ καί πρηστηρίου πόθου σου, καί ὄλον μέ ἠλλοίωσας καί ἄλλον ἐξ ἄλλου ἐποίησας μέ τὸν ἐνθεον ἔρωτα τῆς Σῆς ὠραιοτάτης Μεταμορφώσεως. Ὁ ἴδιος οὗτος Ἰωάννης πανηγυρίζων εἰς τὴν ἑορτήν, εἰσάγει καί τὸν Πέτρον ἐνθουσιῶντα καί λέγοντα· «Καλὸν ἡμᾶς ὧδε εἶναι τῷ Κυρίῳ ἔφησε· τίς γάρ ζόφον φῶτός ἀνταλλάσσεται; ὁρᾶτε τὸν ἥλιον τοῦτον, ὡς καλός, ὡς ὠραῖος, ὡς ἡδύς, ὡς ποθεινός ἐξαστράπτων καί ἔκλαμπρος, καί τὴν ζωὴν, ὡς γλυκεῖά τε καί ἀπέραστος, ἧς πάντες ἀντέχονται, καί πάντα δρῶσιν, ὡς ἂν ταύτης μὴ ἀστοχήσαιεν; πόσω μᾶλλον δοκεῖτε τό αὐτοφῶς, ἐξ οὗ φῶς ἅπαν φωτίζεται, ποθεινότερον; καί πόσω γλυκυτέρα ἡ αὐτοζωή, ἐξ ἧς ἅπανα ζωὴ ζωοῦται καί μεταδίδοται, ἐν ἧ πάντες ζῶμεν καί κινούμεθα καί ἐσμέν; οὐχ ὄλος γλυκασμός (ὁ Χριστός); οὐχ ὄλος ἐπιθυμία; οὐκ ἔστι λόγος, οὐκ ἔννοια τῆς ὑπεροχῆς τό μέτρον εἰκάζουσα· τοῦτο τό φῶς κατὰ πάσης τῆς φύσεως ἔχει τὰ νικητήρια· αὕτη ἡ ζωὴ ἢ τὸν Κόσμον νικήσασα». Λέγει δέ καί Μακάριος ὁ Χρυσοκέφαλος τὰ ἐρωτοληπτικά ταῦτα ἐν τῷ εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν λόγῳ αὐτοῦ· «Τί ὠραιότερον τῆς Χριστοῦ συνουσίας; τί δέ ποθεινότερον τῆς θεϊκῆς αὐτοῦ δόξης; οὐδέν τοῦ φωτός ἐκείνου γλυκύτερον, ἐξ οὗ φωτίζεται φωτιστικὴ πᾶσα Ἀγγέλων τε καί ἀνθρώπων ταξιαρχία· οὐδέν τῆς ζωῆς ἐκείνης ἐρασιμώτερον, ἐν ἧ πάντες ζῶμεν καί κινούμεθα καί ἐσμέν· οὐδέν ἡδύτερον τῆς ἀειζώου καλλονῆς· οὐδέν τερπνότερον τῆς ἀλήκτου εὐφροσύνης· οὐδέν ποθεινότερον τῆς αἰδίου χαρᾶς, τῆς πανευπρεποῦς εὐπρεπείας, καί τῆς ἀπεράντου μακαριότητος». Ἔως μὲν

ἔδῶ εἶναι λόγια εὐχαριστιακά τοῦ Μελωδοῦ, τά δέ ἀκόλουθα λόγια εἶναι ἱκετικά καί παρακλητικά· λέγει γάρ ἐπομένως.

Ἄλλ' ὅμως Σὺ, κατάκαυσον τὰς ἀμαρτίας μου μέ τό πῦρ τό ἄϋλον τῆς Θεότητός Σου καί χρηστότητος, καί ἀξιώσόν με νά χορτάσω ἀπό τήν ἀνεκλάλητον καί αἰώνιον τρυφήν, τήν Σοί καί τῆ Σῆ Βασιλεία εὐρισκομένην, ἀφ' οὗ ἔλευθερωθῶ ἀπό τήν παροῦσαν ζωήν, ἵνα χορεύω καί ἀγαλλόμενος μεγαλύνω τὰς ἐπί γῆς δύο παρουσίας Σου, ἡγουν τήν πρώτην, κατά τήν ὁποίαν διά σαρκός ἐπεδήμησας εἰς ἡμᾶς καί ἀναμαρτήτως συνανεστράφης, καί τήν δευτέραν, εἰς τήν ὁποίαν μέλλεις νά ἔλθης διά νά κρίνης ζῶντας καί νεκρούς, καί νά ἀποδώσης ἐκάστῳ κατά τά ἔργα αὐτοῦ· ἐν γάρ τῇ πρώτῃ Σου παρουσίᾳ ἐχάρισας εἰς ἡμᾶς ὡς ἀρραβῶνα καί προοίμιον τήν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διά τοῦ θείου Βαπτίσματος· ἐν δέ τῇ δευτέρᾳ μέλλεις νά χαρίσης εἰς ἡμᾶς τό ὅλον τῆς χρηστότητός Σου καί χάριτος, τό ὁποῖον ἔχεις τώρα κεκρυμμένον, καθῶς γέγραπται «Ὡς πολύ τό πλήθος τῆς χρηστότητός Σου, Κύριε, ἧς ἔκρυψας τοῖς φοβουμένοις Σε» (Ψαλ. λ' 20). Διατί δέ ὁ Ἱερός Μελωδός δέν κρύπτει τόν θεῖον ἔρωτα ὅπου εἶχεν εἰς τήν καρδίαν του, ἀλλά τόν φανερώνει; μήπως ἀπό κενοδοξίαν νικώμενος τοῦτο ποιεῖ; Ὅχι ἀποκρίνεται ὁ Χρυσορρήμων, ἀλλά ἀπό τήν θερμότητα τοῦ θείου πόθου· «Τοῦτο, λέγει, τῶν ἐρώντων ἐστί τό ἔθος, μή κατέχειν σιγῇ τόν ἔρωτα, ἀλλ' εἰς τούς πλησίον ἐκφέρειν καί λέγειν ὅτι φιλοῦσι· θερμόν γάρ τι χρῆμα τῆς ἀγάπης ἡ φύσις καί σιγῇ στέγειν αὐτήν οὐκ ἀνέχεται ἡ ψυχῆ» (Ἑρμηνεία εἰς τόν μα' Ψαλ. προκειμένου ρητοῦ «Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος»).

Ἄμποτε δέ καί ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καί ἀναγινώσκοντες καί ἀκούοντες τόν παρόντα ἀσματικόν Κανόνα νά ἀναβῶμεν ἐπάνω εἰς τό Ὅρος Θαβῶρ, καί νά ἰδοῦμεν τήν δόξαν τῆς Θεότητος τοῦ φωτοδότου Χριστοῦ· ἐπειδή ὁ Κύριος, κατά τόν θεοφόρον Μάξιμον, δέν φαίνεται εἰς ὅλους μέ τόν ἴδιον τρόπον, ἀλλά εἰς μέν τούς ἀρχαίους φαίνεται ἐν δούλου μορφῇ, εἰς ἐκείνους δέ ὅπου δύνανται νά ἀκολουθήσουν αὐτῷ ἐπάνω εἰς τό ὑψηλόν τῆς Μεταμορφώσεως Ὅρος ἐν μορφῇ Θεοῦ ἐπιφαίνεται, ἐν ἣ ὑπῆρχε πρό τοῦ τόν Κόσμον εἶναι (Κεφάλαιον ιγ' τῆς β' ἑκατοντάδος τῶν Θεολογικῶν). Ὅταν δέ περιφανῆς καί λαμπρός γένηται εἰς ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, καί τό πρόσωπον αὐτοῦ λάμψη ὡς ὁ ἥλιος, τότε καί τά ἱμάτια αὐτοῦ φαίνονται λευκά, κατά τόν αὐτόν θεῖον Μάξιμον (ἦτο τά ρήματα τῆς Γραφῆς καί τῶν Εὐαγγελίων γίνονται φανερά καί σαφῆ εἰς ἡμᾶς, χωρίς νά ἔχουν κανένα νόημα σκεπασμένον) τότε δέ καί ὁ Μωϋσῆς καί Ἡλίας (ἦτοι οἱ τοῦ Νόμου καί τῶν Προφητῶν πνευματικώτεροι λόγοι) φαίνονται μέ αὐτόν (Αὐτόθι Κεφ. Ιδ').

Τότε θέλομεν γνωρίσει καί τί ἐδήλουν αἱ τρεῖς σκηναί· αὗται γάρ εἶναι αἱ τρεῖς ἕξεις τῆς σωτηρίας, κατά τόν αὐτόν Μάξιμον, ἡ τῆς Πράξεως, ἡ τῆς Θεωρίας, καί ἡ τῆς Θεολογίας, καί τῆς μέν Πράξεως τύπος ἦτον ὁ Ἡλίας ὡς ἀνδρείος καί σώφρων· τῆς δέ Θεωρίας τύπος ἦτον ὁ Μωϋσῆς, ὡς νομοθέτης καί δικαιοδότης· τῆς δέ Θεολογίας τύπος ἦτον ὁ Δεσπότης

Χριστός, ὡς ἐν παντί τέλειος. Σκηναί δέ αὐταί ὠνομάσθησαν κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὰς μελούσας λήξεις καὶ οὐρανίους μονάς, αἵτινες ἀσυγκρίτως θέλουν εἶναι καλύτεραι καὶ περιφρανέστεραι (Κεφ. ιστ' αὐτόθι), τὰς ὁποίας ἄμποτε νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ μεταμορφωθέντος Χριστοῦ· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.